הלכה · משנה תורה · מפרשים · שער המלך · ספר טהרה

שער המלך על משנה תורה, הלכות מקואות

רבי יצחק נוניס בילמונטי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שער המלך על משנה תורה, הלכות מקואות

רבי יצחק נוניס בילמונטי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שער-המלך-על-משנה-תורה-הלכות-מקואות/
הקובץ נוצר ב־19 בנובמבר 2026 מגרסה 38-202611162349v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק י 4
הלכה ו 4

פרק י

הלכה ו

הטמא שירד לטבול כו'. הואיל ועיקר דברים אלו מדבריהם הרי ספיקו טהור כמו שביארנו כו' אמר המחבר ראיתי לכתוב כאן כללי ספקא דרבנן וזה החלי בס"ד:

כלל א אי אמרי' ספיקא דרבנן לקולא כל היכא דאתחזק איסורא כתב הש"ך בכללי ס"ס סי' ק"י ס"ק ל"א דהא דאמרינן ס' דרבנן לקולא היינו כשאין לו חזקת איסור אבל בס' שיש חזקת איסור אמרינן בפרק בכל מערבין דל"ה דאזלינן לחומרא ואע"ג דאיתא התם חד שינוייא דדוקא גבי טומאה דעיקרו מן התורה אמרינן הכי מ"מ הא איתא שנויי אחרינא דר"י מחמיר אפילו בדבר שאין לו עיקר מן התורה וקי"ל כר"י ע"כ והפר"ח ז"ל בכללי ס"ס ס"ק ט"ו השיג עליו וז"ל מ"ש דקי"ל כר"י נמשך אחר הרשב"א שכתב כן בתשו' סי' ת"א וליתא כמ"ש מ"ט וכן פסק הרמב"ם בפרק יו"ד דמקואות והילך לשונו הטמא שירד לטבול ספק טבל ספק לא טבל כו' ספיקו טמא לפי שהטמא בחזקתו כו' אבל אם טבל מטומאה חמורה כגון אכל אוכלין טמאין הואיל ועיקר דברים אלו מדבריהם הוי ספיקו טהור ע"כ ולפי זה דברים שאין להם עיקר מן התורה כגון גבינה של נכרים וכיוצא אף בדאתחזק איסורא הו"ל ספיקא דרבנן ולקולא אבל דברים שיש להם עיקר מן התורה אי לא אתחזק איסורא הו"ל ס' דרבנן ולקולא אבל אם אתחזק איסורא אזלינן לחומרא כל זה ע"פ שיטת הש"ך אמנם לדעתי נראה דבכיוצא בזה לא גמרינן איסור מטומאה וראיה לדבר מדתנן ב' קופות אחת של חולין ואחת של תרומה ואין יודע איזוהי של תרומה ואיזו היא של חולין נפל אחד מהם לתוך החולין אינו מדמעתן ופסקו רבינו בה' תרומות פי"ג והמחבר בסי' קי"א העתיק דינים אלו לענין חתיכות כו' וביאר הש"ך שם לפי שיטתו שבכאן דמיירי בשהחתיכות היו ניכרות דאי לא הו"ל איתחזק איסורא ותלינן להקל ואשתמיט מיניה משנה שלימה כו' ואף בדברים שיש להם עיקר מן התורה ועוד אני תמיה עליו דאף שניכרים החתיכות איקבע איסורא מקרי וחזקת איסורא איכא הכא וכה"ג מביא אשם תלוי דומיא דאשתו ואחותו עמו בבית דאיתא בפ"ה דכריתות וזו הלכה העלה בס"ד דאפילו בשיש לו עיקר מן התורה ואיתחזק איסורא אמרי' ספק דרבנן לקולא ודחה דברי הש"ך יע"ש ולפי שיש לי לישא וליתן ברוב דבריו העתקתי רוב לשונו ראשונה מה שרצה להביא בדברי רבינו דבטומאה דוקא בדבר שעיקרו מדברי' אמרינן דספיקו טהור אבל בטומאה שעיקרו מן התורה אי אתחזק איסורא ספיקו טמא ועל פי זה דן את הדין דבאיסור ג"כ דינא הכי לפי שיטת הש"ך נראה שהבין כן ממ"ש רבינו הואיל ועיקר דברים אלו מדבריהם דמשמע שכונתו דוקא בטומאות כאלו דאכל אוכלים

טמאים דעיקר מדבריהם אמנם בשאר טומאה מדבריהם שעיקרם מן התור' ספיקו טמא הואיל ואתחזק איסורא ועל פי זה מדוקדקים דברי רבינו ז"ל שכתב בראש אמיר דספיקו טמא לפי שהטמא בחזקתו דיש לדקדק דלמה זה הוצרך לטעמא דהטמא בחזקתו מאחר דקי"ל ספק דאורייתא לחומרא והרב ט"ז י"ד סי' ר"א ס"ק פ"ז נרגש בזה וכתב וז"ל הוצרך לזה אע"ג דספק דאורייתא לחומרא אפי' בלא חזקה לריעותא לפי שכאן מיירי אפי' בטמא טומאה דרבנן יע"ש והמש"ל תמה עליו דדברים אלו נאמרו שלא בהשגחה וכן תמה עליו הרב אליהו רבה יע"ש אכן כפי מ"ש הפר"ח ז"ל יש מן הישוב שהוצרך רבינו לטעם זה להיכא שנטמא בטומאה דרבנן שיש להן עיקר מן התורה ואף שממ"ש הרב ט"ז בס"ד מבואר דסובר דהלכה כר"י מ"מ דרכו ז"ל יש בו מן היישוב ע"ד שכתבנו האמנם דברי הפר"ח ז"ל תמוהים הם בעיני דאיך חשב כזאת לומר דאכל אוכלין טמאים מיקרי עיקרן מד"ס שהרי בפ' בכל מערבין דל"ו רמינן מדר"י דס"ל ספק עירוב כשר אדר"י דס"ל דאם נטמא בטומאה קלה ספיקו טמא ומתרצינן אמר ר"ה בר חנינא שאני טומאה הואיל ויש להן עיקר מן התורה ופרכינן שבת נמי דאורייתא היא ומשנינן קסבר ר"י תחומין דרבנן ועיין בפי' רש"י שם הרי מבואר דאכל אוכלין טמאים וכל הני דקתני מתניתין טומאה שעיקרה מן התורה מיקרי וליכא למימר דאע"ג דר"ה ב"ח ס"ל דטומאה דאכל אוכלין טמאין מיקרי עיקרו מן התורה מ"מ רבא דנייד התם מתי' דר"ה וקאמר התם ה"ט דר"י העמד טמא על חזקתו כו' פליג אדר"ה וס"ל דמיקרי עיקרו מדרבנן דהא ליתא דמנין לנו לומר דרבא פליג בהא דא"כ הכי הול"ל רבא אמר טומא' נמי עיקרו מדרבנן והתם ה"ט כו' אלא משמע ודאי דרבא ס"ל דכיון דספק דרבנן לקולא אין לחלק בין עקרו מן התו' לשאין עיקרו מן התורה ותו דאף דנימא דרבא ס"ל דאכל אוכלין טמאין עיקרו מדרבנן ומשו"ה נייד מתי' דר"ה מ"מ מנין לנו אליבא דרבא לחלק בהכי בין טו' שעיקרו מן התורה לדרבנן מאחר דלא אשכחן מאן דמפליג וכן ראיתי להרב משל"ל ז"ל בפ"ד מה' בכורות דק"ב ע"ד שהוכיח דספק רבנן לקולא אפילו בדבר שעיקרו מן התורה ממה שפסק רבינו דטו' קלה ספק טהור יע"ש והדבר מוכרח כמ"ש גם מ"ש דבכיוצא בזה לא ילפינן איסור מטו' ובאיסורין אפי' בדבר שיש לו עיקר מן התו' ספק דרבנן לקולא אני תמה עליו דא"כ כי פרכינן התם מדר"י דאמר ספק עירב כשר אדר"י דאמר בטו' קלה ספק טמא אמאי לא משני בפשיט' דאיסור מטו' לא ילפינן וגבי עירוב דאיסורא הוא ס"ל דספק דרבנן לחומרא וגבי טומאה ס"ל דספק דבריהם טהור כדמפליג רבי' ז"ל לפי האמת בדבר שיש לו עיקר מן התורה אלא משמע דליכא לאפלוגי כלל בין איסור לטו': גם מה שהביא ראיה דבאיסורין אפילו בשיש לו עיקר מן התורה ספק

דרבנן לקולא מההי' דב' קופות דפסק רבינו פ' י"ג מה' תרומות דין י"ד דבתרומה בזה"ז תלינן להקל נראה שחשב הרב ז"ל דתרומה בזה"ז מיקרי עיקרו מן התורה וזה ודאי ליתא וראיה לדבר מאותה שאמרו פרק המקבל דס"ה דמע"ב בזה"ז לא אמרינן ביה כל דתקון רבנן כעין דאוריית' תקינו משום דלית ליה עיקר מן התורה ואולי דמה שהכריח הרב ז"ל דאפילו בדבר שיש לו עיקר מן התורה ספיקא דרבנן לקולא לאו היינו ממתניתין דב' קופות ומדין תרומה בזה"ז שכתב רבינו אלא ממ"ש רבינו שם אבל בתרומה של תורה עד שירבו חולין על התרומה דהתם ודאי עיקר איסורו מדאורייתא הוא ואפ"ה תלינן להקל כיון דהשתא מיהא איסורו מדרבנן אלא דכל כי האי הי"ל להרב ז"ל לפרש ולהביא ראיה מלשון רבינו ולא ממתני' דב' קופות וכן קשה למ"ש הרב מש"ל ז"ל פ"ד מהלכות בכורות דק"ב ע"ג שהכריח לדעת רבינו ז"ל דבדבר שיש לו עיקר מן התורה אף שאיסורו מד"ס לא אמרינן חזקת שליח כו' ממה שהביא ראיה רב ששת ממעשר שאין חיובו בזה"ז אלא מדרבנן יע"ש ולא ידעתי איך אשתמיט מיניה סוגיא הלזו דפרק התקבל עכ"ל דרב ששת ס"ל דההיא דהאומר לחבירו צא ולקט לי כו' אפי' בזמן הבית מיירי כנ"ל ועיין במ"ש בכלל ה' (וכפי מ"ש בפ"א מהל' מעשר שני דין י"ב דמעשר בזה"ז חשוב עיקרו דאורייתא והכרחתי כן מלשון רש"י ז"ל פרק כ"ש ומסוגיא דפרק ע"פ דברי הפר"ח והמ"ל מצודקים אחר זמן כה הראוני בס' כהונת עולם ה' ריבית סימן קע"ג ע"ד שכ"כ משם הרב מש"ל ז"ל שהשיב לו פה אל פה ושמח לבי שכונתי לדעתו ועיין בס' דברי אמת הנדפס מקרוב קונט' ט' סימן ד'): ובעיקר הדין שדחה דברי הש"ך והרשב"א מהלכה שכתבו דקי"ל כר"י ממה שפסק רבי' כר"מ אומר אני שדברי הש"ך והרשב"א עיקר דקי"ל כר"נ ורבינו ז"ל יחיד הוא בדין זה ואמינא לה מאותה שאמרו בפרק במה מדליקין דל"ד ע"א ואמר רבא אמרו לו שנים צא וערב עלינו כו' שניהם קנו עירוב וכתבו התוס' ז"ל וז"ל פירש בקונטר' דרבא איירי בע"ת וכן משמע לשון צא וערב עלינו כו' ואע"ג דס' חשיכה אין מערבין כו' בדיעבד כשר דקי"ל כר"י דאמר ס' עירב כשר וק' לרשב"א דר"י דלי' ליה התם גבי נפל עליו גל ונשרף או תרומה ונטמאת ס' עירב כשר אלא משום חזקה כדתני התם בהדיא כיצד אמר ר"י ס' עירב כשר כגון עירב בתרומה כו' אבל עירב בתרומה ספק טמאה ספק טהורה אין זה ספק עירב כשר אבל בספק כי האי שהניחו בה"ש או נאכל בה"ש לא מכשר ומפ' ר"ת דהכא מיירי בע"ח ע"ש גם הרא"ש והר"ן והרמב"ן והרשב"א שם בחידושיו דחו פי' רש"י מכח קו' הלזו ופירשוה בע"ח והנה לעין הקורא דבריהם מן המתמיהים דאיך דחו פרש"י ז"ל מההיא דעירב בתרומה ספק טמאה דס"ל לר"י דכיון דאין כאן חזקה לא אמרינן ספק

עירב כשר הא ר"י לא קאמר הכי אלא משום דס"ל דספק דרבנן כל דאתחזק איסורא אזלינן להחמיר כדס"ל גבי טומאה וכדקאמר רבא התם ה"ט דר"י העמד טמא על חזקתו אמנם לר"מ דס"ל גבי טומאה דאפי' בדאתחזק איסורא ספיקא טהור ה"נ גבי עירוב אע"ג דליכא חזקה ספק דרבנן לקולא וא"כ לדידן דקי"ל כר"מ כמ"ש רבינו מתפרש' מימרא דרב' כפשטא אליבא דהלכתא דקי"ל גבי עירוב כר"י דספק עירב כשר משום משום דתחומין דרבנן וקי"ל כר"מ דספק דרבנן לקולא אפילו בדאיתחזק איסורא וליכא למימר דדוקא גבי טומאה ס"ל לרבנן דבדבר שהוא מדבריהם ס' טהור אפי' יש חזקה כנגדו אבל גבי איסורא לא דאיסור מטומאה לא ילפינן דהא ליתא דא"כ כי פרכינן התם בפרק בכל מערבין וסבר ר"מ ספיקו לחומרא והתנן טמא שירד לטבול כו' והוצרכו לדחוקי קסבר ר"מ תחומין דאורייתא והא דידיה והא דרביה אמאי לא משני בפשיטות דגבי עירוב דאיסורא הוא אזלינן לחומרא דאיסור מטומאה לא ילפינן אלא מוכרח הדבר לומר דסבירא ליה ללהקת הנביאים הללו גבי טומאה דכל דאיתחזק איסורא ספיקו טמא ואם כן מאחר שהרשב"א ור"ח ור"ת והרא"ש והרמב"ן והר"ן והטור ז"ל א"ח סימן שצ"ד וסימן ת"ט והריטב"א בשיטה כ"י ס"ל דהלכה כר"י פשיטא ודאי דכותייהו נקטינן ורבינו פ"ו מה' עירובין פירשה להיא מימרא דרבא בע"ת וכפירוש רש"י ז"ל והנראה ודאי דהיינו משום דלשיטתיה קא אזיל שפסק כאן כר"מ דבטו' קלה ספק טהור האמנם זו היא שקשה שפסק רבינו ז"ל שם באותו פרק דין ט"ו להיא דר"י דפרק בכל מערבין דאם ערב בתרומה שהיא ספק טמאה אינו עירוב וכפי מ"ש הא דר"י מסקנא היא לפום מאי דס"ל דהלכה כר"מ ואין לנו מן הישוב בזה אלא מ"ש ה"ה ז"ל שם בדין י"ג דה"ט משום דבעינן סעודה הראוי' לו מב"י וליכא דאדרבא פשיטא לן שלא היתה ראויה זו לאכילה ואע"פ שאסורה מחמת ספק מ"מ לגבי אכילה חזר הספק כודאי ע"כ אלא שאני תמיה על ה"ה ז"ל במ"ש בס"ד והכי מסתברא לי מסוגיא דפרק בכל מערבין דלדידן דקי"ל תחומין דרבנן ספק עירב אפילו לא הויא ליה חזקה ברורה כל שאין חזקה כנגדו כשר וכן בדין דהוי ספיקא דרבנן ולקולא ע"כ אשר מבואר מדבריו דדוקא כשאין חזקה כנגדו הוא דאמרינן דספק דרבנן לקולא אבל כל שיש חזקה כנגדו ספק דרבנן לחומרא וכדעת הש"ך ז"ל והדבר תמוה שהרי לדעת רבינו אפילו בדאתחזק איסורא אמרי' ספק דרבנן לקולא: ואולי שהרב ז"ל כלפי דעת הרשב"א שחולק על רבינו וס"ל דאם הניחו בה"ש אינו עירוב ולא הו"ל חזקה ברורה לזה בא לסתור דבריו דכן בדין דכל שאין חזקה כנגדו הו"ל ספק דרבנן ולקולא כלומר דאפי' ר"י דפליג גבי טומאה מודה הכא משום דליכא חזקה כנגדו ועפ"י האמור יש ליישב מה שהשמיט רבינו בפ"ו מה' הנזכר חלוקה דאם

עירב בפירות ספק מבע"י נתקנו ספק משחשיכה נתקנו דאינו עירוב וכדפרכינן התם מ"ש תרומה דאמרינן העמד תרומה על חזקתה ואימא טהורה היא פירות נמי העמד על חזקתו כו' והרשב"א ז"ל בספר עבודת הקודש הביא דין זה יע"ש אכן כפי מ"ש ניחא שפיר דכי פרכינן התם פירות נמי כו' היינו דוקא אליבא דר"י דס"ל דכל דאיכא חזקה כנגדו לא אמרינן ספק דרבנן לקולא אמנם למאי דקי"ל כר"מ לגבי טומאה דאפי' כנגד חזקה אמרינן ספיקו טהור ה"נ דאם עירב בפירות ספק מבע"י נתקנו דהו"ל ספק עירוב וכשר דהכא לא שייך טעמא דבעינן סעודה הראויה לו כיון שכבר נתקנו אלא דמספקא לן אי מבע"י אי משחשיכה הוה ליה ספיקא דרבנן כן נראה נכון: ודע שלדעת הרשב"א וסייעתיה דס"ל דטעמא דעירב בתרומה ספק טמאה כו' הוא משום דליכא חזקה ברורה ושלא כדעת ה"ה יש לדקדק טובא דא"כ אליבא דר"ה ב"ח דס"ל דטעמא דר"י גבי טו' משום דעיקרו מדאורייתא משמע ודאי דס"ל דבתחומין כיון דעיקרו מדרבנן אמרינן ספק דרבנן לקולא אפילו היכא דאיתחזק איסורא דומי' דטו' וכיון שכן קשה טובא דא"כ תקשי לר"ה ברייתא הלזו דקתני דאם עירב בתרומה ספק טמאה דאינו עירוב ובגמרא כי מייתי להך ברייתא קאמר תניא כיצד אמר ר"י כו' והיל"ל תניא כותיה דרבא כיצד אמנם לדעת ה"ה ז"ל ניחא שפיר ואפשר שזו היתה כונת ה"ה ז"ל במ"ש וז"ל וכן בדין דהו"ל ספק דרבנן ולקולא דזו היא אוקמתה דר"ה ב"ח שחילק בין תחומין לטומאה כדאיתא התם כו' אשר דבריו ז"ל חתומים למאי הלכתא הביא דר"ה אי לאשמועינן דלמאי דקיי"ל תחומין דרבנן ספק עירוב כשר אפילו היכא דליכא חזקה ברורה הא לרבא נמי דינא הכי אמנם כפי מ"ש נראה דכונתו להכריח כדעת רבינו ושלא כדעת הרשב"א זלה"ה דס"ל דכל שאין חזקה ברורה ספק עירוב כשר והכריח הדבר מההיא דעירב בתרומה ספק טמאה שהרי לאוקמתא דר"ה ע"כ צ"ל דאפילו שאין לו חזקה ברורה ספק עירוב כשר מדחי' בין תחומין לטו' ובההיא דטמא שירד לטבול ליכא חזק' ברורה ואפ"ה אי לאו טעמא דעיקרו מדאורייתא הוה אזלינן לקולא וא"כ תקשי ליה לר"ה הך ברייתא אלא דאכתי קשה שהרי לר"ה אפילו דאיכא חזקה כנגדו ס"ל דספק דרבנן לקולא דומיא דטומא' וא"כ איך כתב ה"ה דכל שאין חזקה כנגדו ספק עירוב כשר וכתב שזו היא אוקמתא דר"ה הא לר"ה אפילו בדאיכא חזקה כנגדו נמי ספיקא דרבנן לקולא ואפשר לומר דס"ל להה"ה דר"ה נמי מודה דכל דאיכא חזקה כנגדו הא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא ומה שהוצרך למיהב טעמא גבי טומאה משום דעיקרו מדאורייתא הוא משום דמשמע ליה דמתני' בסתמא מיירי ואפי' במקוה שנמדד דהשתא איכא למימר העמד מקוה על חזקתו דכיון דאיכא חזקה לקולא ולחומרא הו"ל כספק שקול דומיא דספק

עירוב ומן האמור בזה מקום יש בראש ליישב מה שהקשינו לדעת הרשב"א וסייעתיה דלר"ע תקשי ליה הך ברייתא דעירב בתרומה ספק טמאה דאיכא למימר דס"ל דר"ה נמי מודה דכל דאתחזק דאיסורא לא אמרינן ספק דרבנן לקולא וה"ט דעירב בתרומה ספק טמאה משום דאיכא חזקה כנגד' דהיינו העמד גברא אחזקת תחום ביתו שלא עירב כמ"ש רש"י והתוספת ד"ה ר' ירמיה ומה שהוצרך ר"ה למיהב טעמא משום דטומאה עיקרו מן התורה היינו משום דמשמע ליה דמתניתין מיירי אפילו במקוה שנמדד דאיכא חזקה לקולא ולחומרא ודומי' דהכי גבי עירוב איכא חזקה לקולא דהיינו העמד תרומה אחזקת טהרה וחזקה לחומרא דהיינו העמד גברא בחזקת תחום ביתו ומשו"ה הוצרך לשנויי דה"ט משום דעיקרו מן התורה ומן האמור בזה מבואר דמ"ש התוס' והרשב"א והר"ן דלא אמרינן ס' עירוב כשר אלא כשהיתה לו חזקת כושר ברורה לאו למימרא דכל דליכא חזקה ברורה אע"ג דהוי ס' שקול אזלינן לחומרא אלא כונתם לומר דכל דאיכא חזקת כושר ברורה הו"ל ס' שקול דאיכא חזקה לקולא ולחומרא וכל דליכא חזקת כושר ברורה הו"ל איתחזק איסורא וזה נראה מוכרח דאם הדברים כפשטן דס"ל דכל דליכא חזקת כושר ברורה אפי' בס' שקול אזלינן לחומרא קשה טובא דא"כ אמאי הוצרך רבא למיהב טעמא גבי טומא' משום דהעמד טמא על חזקתו והיל"ל דשאני ס' עירב דאיכא חזקת כושר דהעמד תרומה אחזקת טהרה משא"כ גבי טו' ומאי ק"ל לתלמודא אדרבא העמד מקוה על חזקתו ומאי קו' התם שאני דאיכא חזקה לקולא ולחומרא ומשו"ה הו"ל ס' שקול משא"כ גבי עירוב דאיכא חזקה לקולא וכן ראיתי הדבר מפורש בס' עבודת הקודש שכתב בהדיא דאוקי גברא אחזקת תחום ביתו שלא עירב יע"ש:

ואולם ה"ה ז"ל נראה שסובר דאוקי גברא אחזקת שלא עירב לא אמרינן ולא מקרי אתחזק איסורא ממ"ש כל שאין חזקה כנגדו כשר ואי ס"ל דאמרינן אוקי גברא אחזקת שלא עירב הא הכא נמי איכא חזקה כנגדו דאוקי גברא אחזקת תחום ביתו וכן ראיתי להריטב"א ז"ל שכתב כן משם התוס' ולפי דעתם ז"ל קשה מ"ש בגמ' מ"ש תרומה דאמרינן העמד תרומה אחזקתה ואימא טהורה היא כו' והשתא ל"ל טעמא דהעמד תרומה אחזקתה אפילו בלאו טעמא דהעמד תרומה אחזקתה כל דליכא חזקה כנגדו מישרא שרי וצריך ישוב: ודע שהתוס' שם בפרק בכל מערבין ד"ה אבל אם ערב בתרומה ס' טמאה כתבו וז"ל כגון שהיו שני צבורין לפניו אחד היה תרומה טמאה ואחד היה תרומה טהורה ועירב בא' מהן דליכא חזקה ע"כ והנה המתבאר מדבריהם דאם עירב בתרומה שהיא ס' טמאה או טהורה ה"ז ס' עירוב וכשר משום דאמרינן אוקי תרומה אחזקתה דומיא דתרומה ונטמאת ואינו יודע אי מבע"י או משחשיכה ואדרבא עדיפא

מההיא דאלו התם איתרע חזקתה דהרי טמאה בפנינו (דמה"ט נראה דלא אשמועינן בברייתא דתרו' שהיא ספק טמאה ה"ז ס' עירוב כשר משום דמכ"ש דתרומה ונטמאת נפקא ועיין בס' קקיון דיונה) ונראה דהיינו משום דאזלי לפי שיטתם דפרק במה מדליקין דאם עירב בה"ש אינו עירוב וטעמא דתרומה שהיא ס' טמאה הוא משום דליכא חזקת טהרה אמנם לדעת רבינו כפי מ"ש ה"ה ז"ל דה"ט משום דבעינן סעודה הראויה אין עירובו עירוב כלל אפילו אם עירב בתרומה שהיא בעצמה ס' טמאה ס' טהורה וכן מדוקדק מלשון רבינו שכתב אם עירב בתרומה שהיא ס' טמאה כו' משמע שהס' בתרומה גופא ועוד נראה דאיכא נפקותא לענין דינא דלפי' רבינו ז"ל דטעמא משום דבעינן סעודה הראויה אין עירובו עירוב כלל ואפי' חמר גמל לא הוי ויש לו אלפים אמה שמתחום ביתו ואילך כמ"ש רש"י ז"ל שם בד"ה בעינן סעודה הראויה וכן מדוקדק לשון רבי' שכתב אינו עירוב אמנם לדעת התוס' ז"ל נראה דה"ט דאם עירב בתרומה הבאה משני צבורי' דלא אמרי' ס' עירוב כשר משום דליכא חזקה אזלינן לחו' מ"מ מידי ספיקא לא נפקא וה"ז חמר גמל וכדס"ל לר"מ וזה פשוט ואולם יש לי מן התימה על ה"ה ז"ל שכתב משמו דמכאן יש ללמוד דמי שעירב ס' יום ספק לילה שאינו עירוב וכלשון הזה כתב בס' עבודת הקודש והוא תימא שהרי לו יהי דנימא דלא אמרינן ס' עירוב כשר אלא בדאיכא חזקת כושר ברורה מ"מ מידי ספיקא לא נפקא וה"ז חמר גמל כדס"ל לר"מ ואיך כ' שאינו עירוב דמשמע דאפי' חמר גמל לא הוי ויש לו תחום ביתו כדרך שכתב שם גבי תרומה שנטמאת מבע"י דאינו עירוב והיל"ל דה"ז חמר גמל כדס"ל לר"מ ובשלמא לדעת התוס' והר"ן והרמב"ן ז"ל שדחו פי' רש"י שפי' להה"א דרבא בע"ת איכא למימר שכונתם לומר דבע"ת אם עירב בה"ש לא אמרינן ספק עירוב כשר וה"ז חמר גמל כדס"ל לר"מ אמנם לדברי הרשב"א ז"ל קשה וצ"ע ובמ"ש התוס' ועירב באחד מהן דליכא חזקה נראה שיש לדקדק דמשמע מדבריהם דליכא חזקת טהרה ולא חזקת טומאה והדבר ק' דכיון שיש כאן ב' צבורי' הרי אתחזק איסורא מיקרי דומי' דחתיכה אחת משני חתיכות והיל"ל דעדיפה מיניה דאיכא חזקת טומאה והיה נראה להוכיח מדבריהם אלו כמ"ש הש"ך ז"ל דכל שניכרים האיסור והיתר לא קרינן ביה אתחזק איסורא ושלא כדעת הפר"ח ז"ל שדחה דבריו וכתב דאפילו בניכרין איקבע איסורא מיקרי ואע"ג דלענין אשם תלוי חשיב איקבע איסורא כדמוכח מההיא דאשתו ואחותו מ"מ לענין ס' דרבנן לא אזלינן לחומרא אלא בדאיתחזק איסור' לגמרי ועוד אני מביא ראיה לדברי הש"ך ז"ל ממה שהקשה התוס' ז"ל והר"ן והרשב"א ז"ל לדעת רש"י דס"ל דאם עירב בה"ש עירובו עירוב ואע"ג דליכא חזקה מהך ברייתא דעירב ס' טמאה ספק טהורה היא והשתא קשה טובא דאי

ס"ל דברייתא מיירי בתרומה שהיא בעצמה ספק טמאה א"כ תקשי להו לדידהו דהא הכא נמי איכא חזקת טהרה דומיא דטמאה ונטמאת ואי ס"ל דמיירי בשני צבורין א"כ מאי ק"ל מהכא התם שאני דאיכא חזקת איסור דתרומה טמאה ואיכא חזקה דאוקי גברא אתחום ביתו משא"כ אם עירב בה"ש אלא מוכח ודאי דס"ל דכל דניכרים האיסור והיתר לא מיקרי איתחזק איסורא וזה נראה דבר מוכרח ממה שהוצרכו להקשות לפרש"י מהך ברייתא וק"ט דאמאי ל"ק מתי' דרבא גופי' דקאמר התם מקמי ברייתא זו התם שאני דהעמד טמא על חזקתו דהא עדיפא להק' מדרבא אדרבא גופיה דאתמר התם מקמי ברייתא זו אלא משמע ודאי דמדרבא ל"ק להו דהוה מצינן למימר דהתם שאני דאיכא חזקה כנגדו משא"כ בעירב בה"ש דליכא חזקה כנגדו להכי ק"ל שפיר מהך ברייתא דעירב בתרומה ס' טהורה דליכא חזקה כנגדו וכמ"ש ולדעתי היא ראיה עצומה לדעת הש"ך כנ"ל ועמ"ש לקמן כלל ב' ודע שה"ה ז"ל תמה על הרשב"א ז"ל וזה לשונו ויש תימא בדברי הרשב"א ז"ל שפי' בע"ח וכתב דאם עירב בחצירות בתרומה שהיא ספק טמאה כו' שאינו עירוב וכתב בדין עירובי תחומין שאינו עירוב בה"ש שלמדו ממ"ש בס' תרומה שאינו עירוב ואומר אני לדבריו עירובי חצירות יוכיחו א"ד יע"ש ובאמת שהוא תימא על הרשב"א ז"ל וכמו כן יש לתמוה על הטור ז"ל א"ח סימן שצ"ד שכתב בדין ע"ח וז"ל ספק עירוב כגון ספק אם היה קיים בה"ש כו' כשר אבל אם לא היה בו חזקת כשרות כגון ספק אם הונח שם אם לאו לא עכ"ל וכתב מרן הב"י שם וז"ל ומ"ש רבינו אם לא היה לו חזקת כשרות כו' שם בגמ' עלה ל"ד משמע הכי גבי הא דתניא כיצד אמר ר"י ס' עירוב כשר עכ"ל והוא תימא דאפילו לדעת התוס' וסייעתם החולקים על רש"י וס"ל דבעינן חזקת כשרות היינו דוקא בע"ת דמה"ט ס"ל דאם עירב בע"ת בה"ש אינו עירוב אמנם גבי ע"ח דמערבין בה"ש אע"ג דליכא חזקה דכשרות ה"נ משמע ודאי דאם עירב בתרומה ס' טמאה אע"ג דליכא חזקת כשרות עירובו עירוב ואי ס"ל להטור דטעמא דתרומה ס' טמאה הוא משום דבעינן סעודה הראויה כמ"ש ה"ה א"כ איך כ' מרן דמההיא דכיצד אמר ר"י משמע הכי הא התם שאני דבעינן סעודה הראויה ולעולם דס' אם הונח כשר אע"ג דליכא חזקת כשרות ועיין במג"א סי' הנז' והנה דברי הרשב"א ז"ל שכתב ה"ה דבע"ח אם עירב בתרומה ס' טמאה שאינו עירוב הן הן בספר עבודת הקדש בדיני ע"ח סי' ד' ובדיני ע"ת סי' כ' כתב וז"ל נסתפק הדבר אם אירע כן קודם שחשיכה או לאחר שחשיכה ה"ז עירוב שמעמידין אותו על חזקתו וזה הוא ס' עירוב שאמרו כשר אבל אם עירב בתרומה ונסתפק אם בתרומה טהורה עירב או בתרומה טמאה עירב וכן בפירות ספק נתקנו או לא נתקנו ועדיין הן טבל אין זה ס' עירוב שאין

לומר כאן העמד עירוב על חזקתו שלא הוחזק בכשרות אלא אדרבא י"ל העמד האיש בחזקת ביתו כו' ומכאן נלמוד במי שעירב בה"ש שאינו עירוב עכ"ד ולפי הנראה שהבין ה"ה ז"ל שמ"ש ומכאן נלמוד למי שעירב בה"ש הוא ממ"ש דאם עירב בתרומה ס' טמאה שאינו עירוב ועל פי זה תמה עליו דע"ח יוכיחו האמנם הנראה לע"ד בכונת דבריו דודאי ס"ל להרשב"א דתרומה ס' טמאה בלאו טעמא דליכא חזקת כשרות אפי"ה אינו עירוב משום דבעינן סעודה הראויה לו כמ"ש ה"ה ומ"ש דמכאן יש ללמוד כו' כונתו ז"ל כמ"ש בתחלת דבריו דאם נסתפק אם נטמאת מבע"י כו' שמעמידין בחזקתו וכן מ"ש בגמ' דאם עירב בפירות ספק נתקנו מבע"י או לא נתקנו מבע"י אינו עירוב דלא שייך טעמא דסעודה שאינה ראויה כיון שכבר נתקנו וכמש"ל (ובלשון הרשב"א שכ' ספק נתקנו או לא נתקנו חיסור לשון יש בדבריו וכצ"ל ספק נתקנו מבע"י) וכמבואר בגמרא שדברי אלו הן הן מ"ש בגמ' מ"ש תרומה דאמרינן העמד אותה אחזקתה ואימא טהורה היא פירות נמי כו' דמשמע בהדיא דטעמא דהיתרא הוא משום דאיכא חזקת טהרה אבל היכא דליכא חזקה לא אמרינן ספק עירוב וכמו שהקשינו לעיל לדעת ה"ה ומשו"ה פסק בע"ח דאם עירב בתרומה ספק טמאה אינו עירוב מטעמא דבעינן סעודה הראויה לו ומ"ש דאם עירב בתרומה ספק טמאה כו' טעמא דליכא חזקת כשרות קושטא דמילתא קאמר לפום שיטתו דס"ל דבעינן חזקת כשרות אמנם בלאו ה"ט נמי אינו עירוב משום דבעינן סעודה הראויה זה הנראה ליישב דברי הרשב"א ז"ל:

ואולם זו היא שקשה ממה שראיתי להרשב"א ז"ל בחי' בפ' ב"מ שתמה על פירש"י ז"ל מההיא דאם עירב בתרומה ספק טמאה ולפי מ"ש מאי ק"ל התם ה"ט משום דבעינן סעודה הראויה לו כמ"ש ה"ה ולא הי"ל להק' אלא ממ"ש בגמרא דטעמא דתרומה ונטמאת הוא משום דאיכא חזקת טהרה ולכן הנראה אצלי ליישב דבריהם בשום שכל והבין בעיקר ראייתם שהביאו מההיא דתרומה ספק טמאה דראיה מעיקרא ליתא דהתם ודאי איכא למימר דאינו עירוב מטעמא דבעינן סעודה הראויה לו ואע"ג דמחמת ספק נאסרה מ"מ הא מיהא איסורא באכילה מדרבנן איכא ואפי' במערב בטבל טבול מדרבנן קי"ל דאינו עירוב כדאיתא בפרק בכל מערבין וליכא למימר דס"ל דהתם שאני דודאי איסור הוא משא"כ הכא דכיון דאיסורו מחמת ספק אע"ג דהיא גופא אסורה באכילה משום ספק איסור תורה מ"מ לענין עירוב דהוא דרבנן חשבינן ליה ס' דרבנן ואזלינן לקולא ואמרינן אימור טהורה היא דהא ודאי ליתא שהרי בהיו לפניו ב' ככרות כו' ואמר עירבו לי בטהורה מסקינן התם בפרק בכל מערבין שאינו עירוב משום דבעי' סעודה הראויה אע"ג דכל חדא וחדא אינו אסורה אלא מספק דהו"ל כחתיכה אחת מב' חתיכות

דאינו חייב אלא אשם תלוי מס' ואפי"ה חשבינן ליה סעודה שאינה ראויה כ"ש בעירב בתרומה ספק טמאה דלא חשיבא סעודה הראויה אף ע"ג דאיסורה מחמת ספק וכבר ראיתי לה"ה שכתב ויעיד על זה כו' מ"ש אם היו לפניו ב' ככרות כו' והנראה ודאי שכונתו להביא ראיה דאע"ג דאין איסורו אלא מחמת ספק אפ"ה לא חשיבא סעודה הראויה וכמ"ש והנראה אצלי בכונתם ז"ל בראיה הלזו דמשמע להו דטעמא דאם עירב בתרומה ספק טמאה אינו עירוב בלאו טעמא דבעינן סעודה הראויה אינו עירוב מטעמא דליכא חזקת כשרות וזה דבר מוכרח ממ"ש בפרק בכל מערבין בעא מיניה רב שמואל מר"ה היו לפניו ב' ככרות אחד טמאה ואחד טהורה כו' מהו תבעי לר"מ תבעי לר"י ע"כ ל"ק ר"י אלא התם דאם איתא דטהורה היא ידע לה אבל הכא הא לא ידע לה א"ל בין לר"י כו' בעינן סעודה הראויה וליכא והשתא אם איתא דטעמא דספק טמאה דאינו עירוב לר"י הוא משום דבעינן סעודה הראויה ואע"ג שאסורה מחמת ספק מ"מ לגבי אכילה חזר איסורו כודאי אם כן מאי קא בעיא ליה לשמואל הא פשיטא ודאי דבשני ככרות נמי אין עירובו עירוב מה"ט גופיה כיון ששניהם אסורות מחמת ספק אלא משמע ודאי דהוה ס"ל לשמואל דכל שאיסורו מחמת ספק לא חשיב איסורו כודאי לגבי אכילה וטעמיה דר"י הוא משום דליכא חזקת כשרות ומש"ה מיבעייא ליה ואיכא למימר דדוקא בספק טמאה אין עירובו עירוב משום דליכא טהורה ודאית וחדית ליה ר"ה דאע"ג דאין איסורו אלא מחמת ספק חשיב לגבי אכילה כודאי איסור ולא הוי סעודה הראויה ומ"מ במאי דהוה ס"ל לשמואל דטעמא דר"י משום דבעינן חזקת כשרות בהא ודאי לא אשכחן דפליג ר"ה דאי הכי הי"ל לר"ה להקשות לשמואל מברייתא דעירב בתרומה ספק טמאה זה הנראה אצלי אמת ויציב בכונת דבריהם ז"ל ומעתה דברי הרשב"א נכונים וברורים דגבי ע"ת כתב דעירב בתרומה ספק טמאה דאינו עירוב מטעמא דליכא חזקת כשרות קושטא דמילתא נקט לאשמועינן דלכ"ע אסור ואפילו לרב שמואל דס"ל דכיון דאיסורו מחמת ספק חשיב סעודה הראויה כמ"ש האמנם גבי ע"ח פסק דאם עירב בתרומה ספק טמאה אינו עירוב משום דבעינן סעודה הראויה לדידן דקי"ל כר"ה דאפילו שאיסורו מחמת ספק לא חשיבא סעודה הראויה אמנם לרב שמואל ודאי דבע"ח ה"ז עירוב דכיון דאיסורו מחמת ספק חשיב סעודה הראויה ומ"ש ומכאן נלמד שאם עירב בה"ש כו' ראייתו על אופן שכתבתי וזה מדוקדק ממה שהרשב"א ז"ל בדיני ע"ח כשכתב דין זה דאם עירב בתרומה ספק טמאה כתב סתם דאינו עירוב ולא כתב טעמא דליכא חזקת כשרות כדרך שכתב בדיני ע"ת זה הנראה אצלי כפתור ופרח בדעת הרשב"א ז"ל ומעתה יגדל התימא על ה"ה ז"ל שכתב דה"ט דעירב בתרומה ספק טמאה משום דבעינן סעודה

הראויה וכל דליכא חזקה כנגדה ספק עירוב כשר לר"י דאכתי לרב שמואל דלית ליה האי סברא מ"ט דר"י וכיון דלרב שמואל ע"כ צ"ל דס"ל דכל דליכא חזקת כשרות לא אמרינן ספק עירוב כשר מאן פלג לן לומר דר"ה פליג עליה בהא דבהא לא אשכחן דפליגי ואולם לדעת רבי' ז"ל יש ליישב דאע"ג דמשמע התם בהדיא דטעמיה דר"י משום חזקת כשרות היינו דוקא לר"י דס"ל גבי מקוה ספיקו טמא משום דאיכא חזקה דהעמד טמא על חזקתו אמנם לדידן דקי"ל כר"מ דאפי' בדאתחזק איסור' ספיקו טהור ה"נ בעירב בה"ש עירובו עירוב כנ"ל דעת הרע"ב ז"ל נראה שהוא כדעת התוס' והרמב"ן ולהקת הנביאים שכתבנו לעיל דס"ל דספק עירוב כשר דוקא בדאיכ' חזקת כשרות והיינו משום דס"ל דקי"ל כר"י גבי טומאה דכל דאיכא חזקה כנגדו לא אמרינן ספק דרבנן לקולא וכמש"ל באורך וזה שכתב אמתניתין דבכל מערבין וז"ל ר"י ור"ש אומרים ספק עירוב כשר דאמרינן העמד עירוב על חזקתו וכשהניחו היה בתוך התחום והיה טהור כו' וכן הלכה עכ"ד אך אני תמיה עליו דבפ"ב דמקואות משנה ג' כתב דאין הלכה כר"י אלא כר"מ דאמר ספיקו טהור אפילו כנגד חזקה דהעמד טמא על חזקתו וכדעת רבינו ז"ל וכיון שכן הו"ל תרתי דסתרי אהדדי ואולי נאמר דבפ' בכל מערבין לא כ"כ אלא אליבא דר"י דע"כ ל"ק ר"י דספק עירוב כשר אלא דוקא היכא דאיכא חזקת כשרות אמנם היכא דליכא חזקת כשרות לא משום דאיכא חזקה דהעמד גברא אחזקתו שלא עירב דומיא דטומאה אמנם למאי דקי"ל כר"מ אפי' בדאיכא חזקה אחרת כנגדה ספק עירוב כשר ומ"ש הרע"ב וכן הלכה אעיקר דינא דספק עירב כשר קאי ולאפוקי מדר"מ ולא למאי דסמיך ליה וזה ודאי דוחק ולפמ"ש לקמן יש ליישב ודוק. ודע שלדעת כל הנהו רבוותא ז"ל שכתבנו דספק עירב כשר דוקא בדאיכא חזקת כשרות יש ליישב מה שהקשה הרב מש"ל ז"ל בפ"ד מה' בכורות אההיא דפרכינן התם בפרק בכל מערבין דל"ג אמתניתין דהשולח עירובו ביד חש"ו דפרכינן ודילמא לא שקיל מיניה ותי' כדרב דאמר חזקה שליח עושה שליחותו כו' דמאי קו' הא דל מהכא טעמא דחזקה שליח עושה שליחותו ולא יהי אלא ספק הו"ל ספיקא דרבנן ולקולא והרב ז"ל נשא ונתן בקו' הלזו כיד ה' הטובה עליו וזו הלכה העלה בס"ד דלא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא אלא היכא שנעשה שום דבר המתירו ואין אנו יודעים אם נעשה בזמן המתירו או בדבר המתירו אבל אם אנו מסתפקים אם אעיקרא דדינא נעשה לו דבר המתירו בכי הא לא אזלינן לקולא ומש"ה פריך הכא ודילמא לא שקיל וכתב שראה הדבר מפורש להטור ז"ל בסימן שצ"ד שכתב ספק עירב כו' אבל אם לא היה לו חזקת כשרות כגון ספק אם הונח שם או לאו לא מהני ופסקו מרן ז"ל בשולחנו הטהור והוקשה לו ממ"ש הטור בסימן ק"ס דספק אם נטל

ידיו או לא נטל ספק טהור וה"ז דומיא ממש לספק הניח ומכח זה נדחק בדבריו וכתב דמ"ש ספק נטל היינו אם היה דבר חוץ בידו או לא או שהיה כולה יתירא בטו' ידים לחולין אבל בשאר ספיקי דרבנן לא את"ד יע"ש ולפי דעת התוספות וסיעתייהו נראה דקושיתו ליתא דהוצרכו בגמ' לטעמא דחזקה שליח עושה שליחותו משום דאע"ג דהוי ספק דרבנן כיון דליכא חזקת כשרות לא אמרינן ספק עירב כשר דקי"ל כר"י ודחיקא ליה לתלמודא לאוקומי למתניתין כר"מ דלית הלכתא כותיה ותמהני על הרב ז"ל איך סתם לן סתומי בקושיא הלזו כאלו היא הלכה פסוקה והי"ל לברר שיחותיו דקו' זו אינו אלא לדעת רבי' ואף לדעת רבינו ז"ל דפסק דאם עירב בה"ש עירובו עירוב כפי מש"ל שטעמו ז"ל דאע"ג דר"י ס"ל דבעינן חזקת כשרות אפ"ה לא קי"ל בהא כר"י אלא כר"מ דגבי טומאה נראה שיש ליישב דלא מצי לשנויי דטעמא דהשולח עירובו כו' משום דס' עירוב כשר אפי' בדליכא חזקת כשרות משום דא"כ קשה דמתני' מני אי ר"מ הא איהו ס"ל דספק עירוב ה"ז חמר גמל ואי ר"י הא ר"י ס"ל דבעינן חזקת כשרות וצ"ל דמתני' ר"י היא ונסיב לה אליבא דתנאי וזה ודאי דוחק. גם מה שרצ"ל דלא אמרינן ס' דרבנן אלא בשנעשה דבר המתירו והכריח הדבר מדברי הטור ז"ל הנה מדברי מרן ז"ל שם שכתב שדבר זה נלמד מההיא דכיצד אמר ר"י מבואר דטעמא דס' הינוח לאו היינו מטעמא שכתב הרב ז"ל שהרי בההיא דר"י דעירב בתרומה ספק טמאה הרי נעשה דבר המתירו ואפי"ה אינו עירוב ועיין בהרב ט"ז ז"ל י"ד סימן ס"ט ס"ק כ"ד שכתב וז"ל מעשה בא לידינו באשה אחת שבשלה בשר ושכחה אם מלחה אותה תחלה אם לאו והתרנו מכח זה דלא הוי אלא ס' דרבנן ולקולא ואין לומר דמוקמינן ליה אחזקה דמעיקרא שלא היתה מלוחה כו' דיש רוב נגד החזקה דרוב פעמים מולחין תחלה ורוב עדיף מחזקה א"ד יע"ש גם הרב כנה"ג סי' הנזכר בהגהת ב"י ס"ק ל"א הביא דברי הרב ט"ז הללו לענין הלכה יע"ש הרי מבואר הפך דברי הרב מש"ל ז"ל שהרי ספק מלח או לא הוי ממש כס' הניח דמספ"ל אם נעשה דבר המתירו או לא ואפ"ה ס"ל דאמרינן ס' דרבנן לקולא ומ"ש הרב ט"ז שם דמטעם אחר יש להתיר דודאי עשתה זו כדרכה ומלחה תחלה כעין ההיא דאמרינן גבי ק"ש טעה בוכתבתם והתחיל למען ירבו ימיכם כו' דסירכיה נקיט ואזיל נראה שיש להקשות לכאורה מהא דספק הניח שכתב הטור דלא הוי עירוב ולא אמרינן סירכיה נקיט ואזיל שמעורב ע"ח בכל ע"ש אמנם יש לחלק דהכא שאני דאתחזק ריעותא שאינו מוצא העירוב שם וא"נ דוקא גבי מליחה שעשתה מעשה שבשלה את הבשר אמרינן דודאי מלחה תחלה משא"כ הכא דליכא שום מעשה בהא ודאי לא אמרינן סירכיה נקיט ואזיל ודוק: גם ממ"ש פרק מי שמתו דכ"א ר"י אמר שמואל ס' קרא ק"ש

ס' לא קרא ק"ש אינו חוזר וקורא מ"ט ק"ש דרבנן נראה שק' לדעת הרב מש"ל שהרי ספק קרא הוי ממש כס' הניח דמספ"ל אעיקר' דדינא אם קיים המצוה או לא וי"ל בין ספק ביטול מצוה דרבנן לס' איסור דרבנן דהתם שאני דלא עביד איסורא אלא שבטל מצוה דרבנן והילכך הקילו משא"כ הכא דקא עבר אאיסור תחומין דרבנן ומ"מ מדברי הרב ט"ז והרב כנה"ג שכתבנו מבואר שהם חולקים על הרב מש"ל ז"ל ומעתה פש גבן ליישב דברי הטור ז"ל שכתב דספק אם הונח שם לא מהני והנראה אצלי ליישב דבריו דמ"ש אבל אם לא הי"ל חזקת כשרות כגון ספק אם הונח כו' אדלעיל קאי שכתב ס' עירב כו' כגון ס' אם היה קיים בה"ש או לא כשר אהא כתב דהיינו דוקא שהי"ל חזקת כשרות כגון שהניחו שם ולא מצאו אח"כ אבל אם לא היה חזקה כגון ספק אם הונח כו' לא מהני דאע"ג דס' דרבנן לקולא שאני הכא דכיון דלא מצא שם עירוב איכא תרי ספיקי להחמיר דהיינו ספק אם הונח שם או לאו ואת"ל הונח שמא לא היה קיים בה"ש וכל דאיכא תרי ספיקא להחמיר לא אמרינן ספק דרבנן לקולא כמ"ש הרב מש"ל שם ואף שיש חולקים על זה כמ"ש לקמן בכלל מ"מ לא נפלאת היא ליחס סברא הלזו לדעת הטור ז"ל כנ"ל ודע שאני מסתפק בהא דקי"ל דספק עירב כשר אם הכונה לומר דאם רוצה לילך אלפים אמה לכל רוח ממקום שעירב ולהפסיד אלפים אמה שמעבר ביתו והלאה רשאי משום דתחומין דרבנן וסד"ר להקל ולאפוקי מדר"מ דאמר ה"ז חמר גמל וכן נמי מה"ט אם רצה לילך אלפים אמה לכל רוח מתחום ביתו ואילך ורוצה להפסיד אלפים אמה שממקום עירובו רשאי דכיון דספיקא הוא כי היכי דאמרינן דמותר לילך ממקום עירובו ואילך אע"ג דס' הוא שמא לא עירב משום דהוי ספק דרבנן ואזלינן לקולא ה"נ מה"ט מותר לילך מתחום ביתו ואילך דאע"ג דספק הוא שמא עירובו עירוב כיון דהוי דרבנן אזלינן לקולא ולענין שיהא מותר לילך בשניהן באלפים אמה שמתחום ביתו והלאה ובאלפים אמה שממקום עירובו ואילך מטעמא דספק דרבנן לקולא הא ודאי לא קא מבעי' לי דכיון דהוו תרתי דסתרן פשיטא ודאי דלא אמרינן ס' דרבנן לקולא דממ"נ עביד איסור' וההיא דב' שאמרו לאחד צא וערב עלינו דפרק ב"מ שאני דהוו בתרי גברי אבל בחד גברא לא אמרינן לכ"ע ס' דרבנן לקולא היכא דהוו תרתי דסתרן ועיין בפר"ח בכללי ס"ס סי' י"א כי קא מבעי' לי אם רוצה לילך מתחום ביתו ואילך ולהפסיד ממקום עירובו או אם הכונה במ"ש ספק עירוב כשר דאין לו אלפים אמה אלא ממקום עירובו בלבד ואם רוצה לילך באלפים אמה שממקום ביתו והלאה אינו יכול ואם כנים הדברים בהצד הראשון שכתבנו יש ליישב שפיר מה שהק' הרב מש"ל דאמאי לא משני דטעמא דמתני' דהשולח עירובו ביד חש"ו משום דהו"ל ספק עירב כשר די"ל דמתני'

קתני ה"ז עירוב דמשמע בהדיא דאינו יכול לילך אלא ממקום עירובו בלבד ואי טעמא דמתני' משום דהוי ס' דרבנן הוה לי' למתני ה"ז ספק עירב כשר ואמנם יש לדקדק בצד זה דא"כ מפני מה אמרו ספק עירב כשר מטעמא דס' דרבנן לקולא הא כיון דהוו תרי קולי דסתרי אהדדי משמע ודאי דאזלינן לחומרא בתרוייהו וראיה לדבר ממ"ש התוס' פ"ק דב"ק די"א גבי ס"ס דקי"ל דאזלינן לקולא דהיכא דאיכא תרי קולי דסתרי אהדדי דאזלינן לחומרא בתרוייהו משום דאי נימא דנקיל בהאי טפי מהאי אמרינן מאי חזית יע"ש וא"כ גבי ספק דרבנן נמי דכוותא ודאי דהיכא דהוו תרי קולי דסתרי אהדדי דניזל לחומרא בתרוייהו דחד ספיקא בדרבנן הו"ל כתרי ספיקי בדאורייתא ואולם לדעת התוס' וסיעתייהו דס"ל דדוקא גבי תרומה ונטמאת דאיכא חזקה דטהרה הוא דאמרינן ספק עירוב כשר יש ליישב שפיר דמאי דאמרינן ספק עירב כשר היינו לומר דאין לו אלפים אמה אלא ממקום עירובו בלבד ואע"ג דאיכא ביה תרי קולי דסתרו אהדדי ואפ"ה לא אזלינן לקולא בתרוייהו משום דשאני הכא דטפי מסתבר לומר דניזל לקולא ויש לו אלפים אמה ממקום שעירב כיון דאיכא חזקה דמסייע לן ובהכי יש ליישב שפיר מה שהקשינו לעיל לדעת הרע"ב שפסק פ"ב דמקואות כר"מ וכדעת רבינו ובפרק בכ"מ גבי עירב פסק כדעת התוס' וסיעתייהו דבעינן חזקת כשרות די"ל דהכא גבי עירב ה"ט דבעינן חזקת כשרות כנגדה משום דאי לא"ה כיון דאיכא תרי קולי דסתרי אהדדי אית לן למיזל לקולא בתרוייהו כנ"ל נכון. ואיך שיהי' הכלל העולה לענין הלכה דס' דרבנן היכא דאיכא חזקת איסור כנגדה נקטינן ודאי כדעת הש"ך ז"ל מאחר שרובא דרבוותא ז"ל ס"ל דקי"ל כר"י זולתי רש"י ורבינו ז"ל דיחידאי נינהו בדין זה ומאחר עלות כל האמור בענין נראה מבואר שמ"ש מרן בא"ח סימן ק"ס וז"ל מים שיש להן ס' כו' או שיש להן ס' אם בהן כשיעור או לא טהור והן הן דברי רבינו ז"ל פ"ו מה' ברכות שדין זה לא ניתן ליאמר אלא לדעת רבינו ורש"י שפסקו דלא כר"י אמנם לדעת ר"ח ור"ת ורשב"א והרא"ש והר"ן והטור ז"ל א"ח סי' שצ"ד וסי' ת"ט שפסקו כר"י ה"נ משמע דבספק ידים ג"כ קי"ל נמי כר"י דמס' ידים פ"ב משנה ד' דספק ליטהר טמא דומיא דספק אכל אוכלין טמאין דקי"ל כר"י ויש לי מן התימא על הטור ז"ל סי' הנזכר שפסק בפשיטות דספק ידים טהור הפך ממה שפסק בסי' שצ"ד ואולי דס"ל דבספק ידים היקלו טפי ולא קי"ל בהא כר"י משום דסתם לן תנא בפ"ד דטהרות דלא כותיה ודוק: ואולם אכתי פש גבן ליישב מה שהקשה הפר"ח ז"ל ממתני' דספ"ז דתרומות וכמ"ש לעיל ואפילו למש"ל דתרומה בזה"ז עיקרו מדרבנן מיקרי ושלא כדמשמע מדברי הפר"ח ז"ל מ"מ ודאי שלדעת כל הנהו רבוותא אפי' באיסורין דעיקרן מדרבנן לא אמרינן ספק דרבנן לקולא שהרי ע"ת חשיב להו בגמ'

עיקרו מדרבנן ואפ"ה ס"ל דבעינן חזקת כשרות ואולם אחר ההשקפה נראה דאי מהא לא תברא דמתני' דהתם ר"מ היא כדקתני בהדיא נפלה אחת מהן לתוך החולין אינן מדמעתן והב' נוהג בה כתרומה וחייבת בחלה דברי ר"מ ור"מ לטעמיה דס"ל גבי טומא' דאפי' בדאיתחזק איסורא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא ולא קי"ל כותיה ואין להק' שהרי הא קתני התם ר"י פוטר ומדפליג אר"מ בשניה ולא פליג אריש' דקתני אינן מדמעתן משמע דמודה לר"מ דהא ל"ק דברישא לא פליג ר"י משום דכבר איפליגו בה חדא זימנא ותדע שהרי טעמא דר"מ משום דתרומה בזה"ז דרבנן ור"י ס"ל בהדיא דתרומה בזה"ז דאורייתא כדאיתא בהערל דע"ב ע"ב אלא מוכרח דר"י ארישא לא פליג משום דהא איפליגו בה חדא זמנא כנ"ל ועוד נראה דכפי מה שהוכחתי לקמן בכלל ב' מהתוספתא דמס' ידים ומדברי התוס' דפרק בכ"מ דאפי' בשאין החתיכות ניכרות כל שנפל לתוך קדירה של היתר הקדרה מותרת דאוקי קדרה אחזקת היתר ושלא כדעת הש"ך ז"ל מתני' דב' קופות אתיא נמי כר"י דכיון דנפל לתוך קופה של חולין אוקי אחזקתה דחולין היתה דומה ממש להההיא דידו אחת טמאה דהטהרות טהורות ועוד אני מביא ראיה לס' הש"ך דכל דאיתחזק איסורא לא אמרינן ספק דרבנן לקולא מההיא דגרסינן פ"ק דפסחים ד"ד בעא מיניה מר"ן ב"י המשכיר בית לחבירו חזקתו בדוק או אין חזקתו בדוק כו' והשתא קשה דכיון דבדיקת חמץ דרבנן אפי' נימא דאין חזקתו בדוק מ"מ לא יהי אלא ספק ספיקא דרבנן לקולא ובשלמא לדעת רבינו פ"ב מהלכות חמץ ומצה דס"ל דכיון דבדיקת חמץ תחילתה ספק החמירו בספקה יותר משאר איסורין דרבנן כמ"ש ה"ה שם ניחא אכן לדעת הראב"ד והמאור והטור ושאר הפוסקים החולקים על רבי' ק' אמנם אם נאמר דכל דאתחזק איסורא לא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא ניחא שפיר דהתם שאני דאי אמרינן דאין חזקתו בדוק איכא חזקת איסור דכל השנה כולה ולפמ"ש הרב מש"ל דלא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא אלא היכא שנעשה דבר המתירו כמש"ל נראה דה"נ ספק בדק ספק לא בדק הוה ליה כס' אם הונח שם עירוב אך כבר כתבנו לעיל שדבריו ז"ל סותרים למ"ש הט"ז והרב בעל כנה"ג ז"ל ותו לא מידי:

כלל ב כתב הש"ך ז"ל הביאו הפר"ח סי' קי"א סק"ג דאתחזק איסורא לא מיקרי אלא דוקא כשהב' חתיכות אינן ניכרות אבל אם חתיכות של איסור והיתר ניכרות בפ"ע ק